

1986, 25. září – Sdělení VONS č. 560 „Zásahy proti účastníkům podpisové akce“ o zadržení a výslechu organizátorů podpisové akce proti platnému zákonu o umělém přerušení těhotenství a jeho připravované novele Josefa Adámka st., Marie Kaplanové a Karla Otčenáška.

V posledních týdnech probíhá v Čechách a na Moravě podpisová akce, jejímž cílem je vyjádřit kritické stanovisko k platnému zákonu o umělém přerušení těhotenství, a zvláště k jeho údajně připravované novele.¹

StB reagovala způsobem sobě vlastním. Dne 20. 8. 1986² byl před veřejnou rozmnožovnou v Brně zadržen katolický aktivista a signatář Charty 77, dvaasedmdesátiletý duchodce Josef Adámek, otec dvanácti dětí.³ Bylo mu odebráno asi sto právě namnožených (a řádně zaplacených) textů petice a byl odvezen na KS SNB, kde byl podroben více než pětihodinovému výslechu, spojenému s vyhrůžkami, urážkami a dalším psychickým nátlakem, v jehož průběhu se nervově zhroutil. Okolo půlnoci byl odvezen domů a přinucen vydat dalších několik set kopií petice a různé materiály, týkající se interrupcí.⁴ V následujících dnech proběhla řada výslechů na tuto záležitost v Brně, v severních Čechách (kde byl mj. opakovaně vyslýchan biskup Karel Otčenášek) a v Olomouci. Katoličtí kněží v různých okresech ČSR byli navštíveni nebo předvoláni příslušníky StB a důrazně upozorněni, že s celou akcí nesmějí mít nic společného.

Dne 20. 9. 1986 byla před svým bytem v Praze zadržena Marie Kaplanová, matka deseti dětí. Po několikahodinovém výslechu byla propuštěna, StB jí však odňala podpisové archy s 2600 podpisy, které měla ve chvíli zadržení u sebe.

Se záměry této občanské iniciativy můžeme souhlasit, nesouhlasit či k nim zaujmout zdrženlivý postoj. Zcela nepochybnou však zůstává skutečnost, že jde o naprosto regulérní využití petičního práva, zaručeného ústavou ČSSR, a že jediným nezákonným prvkem v celé záležitosti jsou intervence a represe Státní bezpečnosti.⁵

Informace o Chartě r. 9, 1986, č. 11, s. 9.

POZNÁMKY

¹ Jednalo se o novelu zákona č. 68/1957 Sb. ze 30. 12. 1957 o umělém přerušení těhotenství. V jarních měsících roku 1986 proběhla na Slovensku podpisová akce proti připravované novele zákona o umělém přerušení těhotenství. Petice zde byla údajně podepsána 7518 občany. Obdobná petiční akce proběhla i v Čechách a na Moravě, kde mělo petici podepsat do 1. 9. 1986, kdy byl její text zaslán České národní radě, 6776 občanů, do 13. října 1986 pak dalších 1304 občanů, celkem se tedy podařilo v českých zemích shromáždit 8080 podpisů. Petice s informací o počtu signatářů byla publikována in: *Informace o Chartě 77*, r. 9, 1986, č. 12, s. 20–21.

Autoři petice vysvětlili, proč považují umělé přerušení těhotenství za zločin a prosté zabítí člověka. Apelovali na Českou národní radu a další odpovědné orgány, aby pozastavily práci na připravované novele zákona, a požadovali veřejnou diskusi, průzkumy veřejného mínění či referendum k problematice interrupcí.

Obsah petice vyvolal živou diskusi. K iniciativě katolíků se kriticky vyjádřil Petr Uhl v článku „K petici proti interrupcím“, jehož znění bylo uveřejněno in: tamtéž, s. 21. Petr Uhl odmítl požadavky petice s tím, že se jedná o brutální a nedemokratický způsob omezení základních lidských práv, konkrétně práv žen. Na výtky Petra Uhla reagoval samotný Josef Adámek v článku, v němž důrazně odmítl interrupci a sterilizaci a užívání antikoncepce označil za škodlivé a nebezpečné. Zmíněné procesy označil za hrubé zásahy do přirozeného lidského života. V podobném duchu reagovala Michaela Freiová, odesílatelka petice Marie Kaplanová či Josef Zvěřina. Tyto i další texty byly publikovány in: *Studie*, 1987, č. 110–111, s. 186–216.

Česká národní rada přijala 20. 10. 1986 nový zákon o umělém přerušení těhotenství (platný v České republice s některými změnami doposud), který patří mezi nejliberálnější na světě. Předcházet nežádoucímu těhotenství se podle zákona mělo především výchovou k plánovanému a odpovědnému rodičovství, mj. za využití antikoncepčních prostředků (podle původního znění zákona měly být tyto prostředky poskytovány ženám bezplatně). Umělé přerušení těhotenství se mělo provádět na základě žádosti ženy do dvanáctého týdne těhotenství, pokud tomu nebránily zdravotní důvody. Jestliže byl plod poškozený nebo měl genetické vady nebo byl vážně ohrožen život či zdraví ženy, bylo možno přerušit těhotenství do 24 týdnů, jak upřesnila prováděcí vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČSR č. 75/1968 Sb. ze 7. 11. 1986. Zákon též upravoval umělé přerušení těhotenství ženám mladším osmnácti let a cizinkám (těm se podle původního znění zákona nemělo umělé přerušení těhotenství provádět, pokud se na území ČSR zdržovaly pouze přechodně). Zásadní změnou nového zákona oproti předchozímu stavu bylo zrušení interrupčních komisí posuzujících

důvody vedoucí k žádostem o umělé přerušování těhotenství. Zákon byl publikován in: *Sbírka zákonů ČSSR/ČSR/SSR*, r. 1986, s. 484–485.

- ² Správně 21. 8. 1986.
- ³ Josef Adámek byl již v roce 1981 za rozmnožování a šíření náboženské literatury v rámci rozsáhlé akce proti katolickému samizdatu (známé také jako akce Lekce) odsouzen na dvacet měsíců. Společně s ním byli souzeni Jan Krumpholc, František Lízna, Jan Odstrčil, Rudolf Smahel a Josef Vlček. K tomuto případu viz sdělení VONS č. 135, 147, 151, 159, 273, 274, 282 a 329, dokumenty č. 136, 148, 152, 160, 274, 275, 283 a 330; též HOLEČKOVÁ, Marta Edith: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, Praha 2009, s. 24–27, 119–120, 168–169 aj.
- ⁴ Adámek podal u Krajské správy SNB Brno podnět, v němž poukazoval na nezákonné jednání příslušníků SNB, kteří u něho provedli domovní i osobní prohlídku a zabavili větší množství tiskovin. Vyšetřovatel inspekce mjr. L. Odehnal podnět 3. 7. 1987 odložil, protože v dané věci neshledal podezření ze spáchání trestného činu. Viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 19, sign. I/2, kart. 13. Josef Adámek popsal podrobně zákrok StB proti své osobě v článku s titulem „Josef Adámek informuje o svém případě“ uveřejněném ve zkrácené podobě in: *Informace o církvi*, 1986, č. 11, s. 14. Plné znění viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 19, sign. IV/1, kart. 13.
- ⁵ V souvislosti s tímto případem podal katolický aktivista Augustin Navrátil u Vyšší vojenské prokuratury v Praze dne 15. 3. 1987 trestní oznámení pro trestný čin zneužití pravomoci veřejného činitele dle § 158 odst. 1 písm. a), b) tr. zák. na kpt. StB Václava Čuřila, který spolu s dalšími příslušníky StB provedl u Adámka osobní i domovní prohlídku. Navrátilovo trestní oznámení označené jako otevřený dopis č. 7 viz in: tamtéž, sign. IV/2, kart. 13. Případ kpt. Čuřila byl 5. 5. 1987 vyšetřovatelem inspekce náčelníka Krajské správy SNB Brno odložen. Proti tomuto rozhodnutí podal Navrátil 28. 5. 1987 stížnost, která byla 24. 7. 1987 náměstkem vojenského obvodového prokurátora plk. JUDr. Arnoštem Příkrylem zamítnuta. Viz in: tamtéž, sign. I/3, kart. 13.